

prof. dr hab. n. med. Robert Spaczyński
specjalista ginekologii i położnictwa
specjalista w endokrynologii ginekologicznej
i rozrodczości
endokrynolog

Poznań, 24.10.2017

OCENA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Lek. med. Jakuba Wyroby

p.t. „Evaluation of conservative treatment of ectopic pregnancy with methotrexate with particular focus on pregnancy outcomes and early biochemical diagnostics.”

Ciąża pozamaciczna dotyczy minimum około 1-2% wszystkich ciąż i nadal stanowi problem diagnostyczny oraz terapeutyczny, skutkując w niektórych wypadkach poważnymi powikłaniami, a nawet zgonem kobiety ciężarnej. Wprowadzenie do praktyki ginekologicznej wczesnego rozpoznawania ciąży pozamacicznej opartego na badaniu ultrasonograficznym i biochemicznym oznaczeniu beta podjednostki gonadotropiny kosmówkowej (beta-hCG) znacząco obniżyło odsetek powikłań i umieralność kobiet w pierwszym trymestrze ciąży. Wprowadzone do praktyki ginekologicznej, na początku lat 90-tych ubiegłego wieku, zachowawcze metody leczenia ciąży pozamacicznej z zastosowaniem antagonisty kwasu foliowego - metotreksatu - stały się powszechną praktyką kliniczną, dającą w wybranych grupach pacjentek bardzo dobre efekty lecznicze, porównywalne do postępowania chirurgicznego. Dlatego też problem badawczy podjęty w przedstawionym doktoracie jest aktualny, ciekawy poznawczo, ale przede wszystkim niezwykle istotny dla codziennej praktyki lekarzy ginekologów.

Rozprawa doktorska lek. med. Jakuba Wyroby p.t. „*Evaluation of conservative treatment of ectopic pregnancy with methotrexate with particular focus on pregnancy outcomes and early biochemical diagnostics.*” została przygotowana w oparciu o cykl

trzech opublikowanych w latach 2014-2017 prac oryginalnych. Fakt, że prace te zostały uprzednio zrecenzowane i zakwalifikowane do druku w wartościowych periodykach medycznych czyni pracę obecnego recenzenta łatwiejszą i przyjemniejszą. Niemniej jednak recenzent przedstawi poniżej charakterystykę opublikowanych prac wraz z krótką opinią.

1. Ginekologia Polska 2014; 85: 23

Celem przedstawionej pracy była ocena płodności u pacjentek leczonych metotreksatem z powodu rozpoznanej ciąży pozamacicznej, jak również zbadanie efektywności i bezpieczeństwa tej zachowawczej terapii. Badanie przeprowadzono na grupie 86 (30 ± 5 lat) kobiet z rozpoznaną ciążą pozamaciczną. Dwanaście kobiet (14%) operowano, a 73 (85%) pacjentki leczono metotreksatem (2007-2011) w schemacie „pojedynczej dawki” 50mgMTX/m² BSA. W grupie chorych leczonych metotreksatem u sześciu (6/73) stwierdzono krwawienie do brzucha i niezwłocznie poddano operacji. Spośród nich tylko 34 były następnie monitorowane w poradni przyszpitalnej. Spośród 26 pacjentek starających się o ciążę, zdrowe dziecko urodziło 16 kobiet, co daje wysoki skumulowany odsetek wyleczeń - 61%, ze średnim czasem uzyskania ciąży na poziomie 15 miesięcy. Średnie stężenie beta-hCG w momencie rozpoczęcia leczenia było wysokie: 3570 mIU/ml (± 4553) i w dniu wypisu (10dni) spadało o blisko 60%. Maksymalne stężenie beta-hCG na początku leczenia wynosiło nawet 22 088 mIU/ml (średnie maksymalne to 4809 mIU/ml). Skuteczność leczenia MTX raportowano na poziomie 93%, ale w przypadku 49% pacjentów konieczne było podanie 3 dawek, a w przypadku 22% podanie dwóch dawek.

Należy podkreślić, że cel badawczy tej pracy jest dobrze i precyzyjnie sformułowany, a wstęp dobrze przedstawia najważniejsze zagadnienia dotyczące zachowawczego leczenia ciąży pozamacicznej. Sekcja *Materiały i metody* dobrze charakteryzuje przebadane kobiety, a Autor przedstawia szczegółowe kryteria włączenia i wyłączenia z badania. Analiza statystyczna jest właściwa; co istotne zbadano rozkład normalny populacji testem Shapiro-Wilka. Ponadto, wskazany byłby komentarz, czy przeprowadzono analizę mocy statystycznej dotyczącej liczebności grupy, jak i stworzonych podgrup. Recenzent uważa jednak, że włączanie do leczenia ciężarnych z bardzo wysokimi stężeniami beta-hCG ($> 5\ 000$ mIU/ml) nie jest optymalnym postępowaniem i nie jest zgodne z obecnymi rekomendacjami europejskimi i światowymi (ACOG, ESHRE, ASRM, RCOG). Wybór metod badawczych był odpowiedni, a zastosowane techniki świadczyły o doświadczeniu i

nowoczesnym zapleczu badawczym Kliniki Endokrynologii Ginekologicznej CMUJ. UM w Poznaniu. Wyniki przedstawione są w sposób klarowny i jednoznaczny. Nie zaobserwowano różnic w parametrach klinicznych i biochemicznych po podziale grupy leczonej metotreksatem na kobiety które zaszły i te które nie zaszły w ciążę, co być może wynika z małej liczebności grup (vide brak analizy mocy statystycznej). Ciekawa byłaby również informacja czy zaobserwowano różnice pomiędzy grupami w stosowaniu narkotyków, alkoholu i papierosów. Dyskusja jest dojrzała i pełna naukowych przypuszczeń, konfrontujących wyniki własne z dostępnymi danymi literaturowymi. W dyskusji Doktorant przedstawia wnikliwą analizę wyników własnych w świetle najnowszych publikacji zagranicznych, jak i nielicznych krajowych. Ten rozdział pracy świadczy o bardzo dużej wiedzy i dojrzałości naukowej dr Wyroby – cała praca jest zrozumiała, czytelna i niesie istotne przesłanie kliniczne – leczenie zachowawcze ciąży pozamacicznej jest skuteczne i w niewielkim stopniu wpływa na płodność kobiety.

2. Przegląd Lekarski 2017; 74: 204

Praca ta jest prawdopodobnie kontynuacją publikacji z roku 2014, gdyż obejmuje 126 ciężarnych z ciążą ektopową (materiał pochodzi z okresu 2007-2013), z których 97 (77%) zakwalifikowano do leczenia zachowawczego. U 25 pacjentek zastosowano leczenie operacyjne, a w przypadku 4 ciężarnych przyjęto postawę wyczekującą. Co nieuniknione wstęp tej pracy zawiera istotne treści powtórzone z publikacji z GP z roku 2014. Recenzent ubolewa natomiast, że Autor ponownie przedstawia dane epidemiologiczne CDC z roku 1992, nie sięgając po nowsze badania dotyczące ciąż ektopowych z Polski i Europy. Również w publikacji nie znalazły się cytowania licznych rekomendacji towarzystw europejskich i światowych (np. *Fertility and Sterility* 2013; 100:638 oraz *BJOG* 2016; 123: 15). Część pracy *Materiały i metody* jest podobna do wcześniejszej publikacji. Recenzent przestrzegałby jednak przed rutynowym stosowaniem jako kryterium ultrasonograficzne rozpoznania ciąży ektopowej przy braku pęcherzyka ciążowego w jamie macicy już przy poziomie beta-hCG 1000 mIU/ml. Z rekomendacji oraz doświadczenia recenzenta wynika, że w zależności od sytuacji klinicznej oraz jakości stosowanego sprzętu USG poziom tego punkt odcięcia może być na poziomie 2000 mIU/ml lub w niektórych sytuacjach klinicznych nawet na poziomie jeszcze wyższym. Niestety opis uzyskanych wyników i opis metodologii statystycznej w tej pracy jest

mniej zroszumiały niż dane zawarte w publikacji z roku 2014. W przeciwieństwie do badania z 2014 roku nie przeprowadzono testu normalności rozkładu danych ciągłych. Jednorodność wariancji (test t a t. Manna–Whitneya) oraz sferyczność wariancji (ANOVA, MANOVA vs. T. Kruskal Wallis) nie jest kryterium rozstrzygającym dla wyboru metody analizy statystycznej. Nie opisano ponadto metod badania jednorodności i sferyczności wariancji. Doktorant przeprowadza również test χ^2 , gdy liczebność w komórkach jest poniżej 5. (*patrz również: różne oznaczenia tego samego testu*). Przedstawienie wartości χ^2 , t, U i Z nie poprawia czytelności wyników, lecz zamazuje czytelność tej sekcji pracy i pogarsza zrozumienie treści. Ponadto w tabeli IV podana jest chyba niewłaściwa/niespójna liczba pacjentek skutecznie leczonych MTX bez i z następowym leczeniem operacyjnym. Przedstawianie tabel z danymi nie różniącymi się statystycznie niczego nie wnosi do badania i powinno być podsumowane jednym zdaniem: „*dla badanych parametrów nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic pomiędzy grupami*”. Niestety liczebności grup na poziomie 9-11 są tak małe, że zmienność losowa dominuje nad jakimkolwiek efektem interwencyjnym.

Uwagi recenzenta nie umniejszają jednak w niczym bardzo dużej wartości poznawczej przedstawionej rozprawy doktorskiej i stanowią jedynie próbę dążenia do utrzymania bardzo wysokich standardów prowadzonych badań, jak również zachętę do ich kontynuacji. W posumowaniu Doktorant zaobserwował na znaczącej liczebnie grupie, że systemowe leczenie zachowawcze metotreksatem jest skuteczną i bezpieczną terapią, szczególnie przy rutynowym podaniu drugiej dawki w 4. dobie. Niestety w przypadku 10% podanie MTX było nieskuteczne i wymagane było postępowanie operacyjne. Przedstawione w pracy rezultaty nie pozwalają na zidentyfikowanie punktu odcięcia stężenia beta-hCG powyżej którego leczenie jest nieskuteczne i nie pozwalają na formułowanie wniosków, że leczenie to jest równie bezpieczne i skuteczne przy bardzo wysokich stężeniach (vide 22 088 mIU/ml).

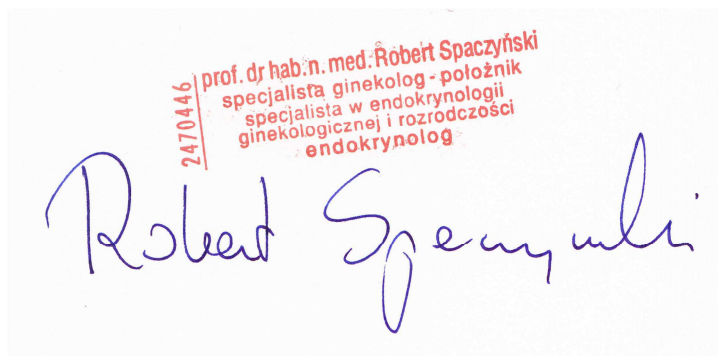
3. Folia Medica Cracoviensia 2016; 56: 41

Praca jest interesującym badaniem eksperymentalnym porównującym ekspresję białek biorących udział we wczesnej implantacji (HSP-10, HSP-27, PSG-11) w surowicy krwi u kobiet w ciążyach ektopowych oraz ciążyach eutopowych wysokiego ryzyka. We wstępie Doktorant i współpracownicy w sposób staranny, przejrzysty i zroszumiały przedstawiają zagadnienia dotyczące wczesnego rozwoju ciąży,

implantacji oraz potencjalnej roli wczesnych markerów biochemicznych (białka ciążowe biorące udział w implantacji) w potwierdzaniu prawidłowej lokalizacji ciąży oraz ich potencjalnych mechanizmów działania. Praca została przeprowadzona na 42 kobietach ciężarnych podzielonych na dwie porównywalne grupy (n=22 ciążę ectopowe oraz n=22 ciążę wysokiego ryzyka). Ta stosunkowo mała liczebność grup bynajmniej nie umniejsza koncepcji i wartości pracy, lecz wskazuje na trudności z realizacją takiego projektu i dowodzi uporczywości Doktoranta i współpracowników, który był niezbędny do doprowadzenia badania do końca. Do oznaczenia stężeń badanych białek Autor wykorzystuje nowoczesne i dokładnie opisane techniki laboratoryjne - ELISA do oznaczenia stężenia HSP-10, HSP-27 oraz PSB-11. Wybór metod badawczych był odpowiedni, a zastosowane techniki świadczyły o nowoczesnym zapleczu badawczym ośrodka krakowskiego. Metody statystyczne dobrano właściwie, nie podano jednak danych na temat normalności rozkładu zmiennych. Lek. med. Jakub Wyroba przedstawił interesujące i ciekawe wyniki, które zaprezentował w czytelny i wzbogacony graficznie sposób. Stwierdził on, że w przypadku ciąż pozamacicznych ekspresja/produkcja białek HSP-10, HSP-27 oraz PSB-11 w surowicy krwi była znacząco niższa. Analiza regresji nie wykazała jednocześnie biologicznie istotnych zależności pomiędzy ekspresją wybranych białek a wiekiem, BMI i tygodniem ciąży badanych kobiet. Ponadto zależności pomiędzy badanymi białkami a ciążą w zależności od miejsca zagnieżdżenia były słabe i charakteryzowały się dużą wariancją. (opis w sekcji wyników mógłby być skrócony). Dyskusja pracy jest stosunkowo krótka, acz treściwa. Jednakże ze względu na niewielką liczbę publikacji dotyczących zagadnienia wczesnych białek implantacyjnych w ciążach pozamacicznych w literaturze światowej, nie jest możliwe szersze skonfrontowanie uzyskanych wyników przez Doktoranta.

W podsumowaniu recenzent pragnie potwierdzić, że lek. med. Jakub Wyroba przedstawił trzy ciekawe, oryginalne publikacje dotyczące zagadnienia skuteczności, bezpieczeństwa oraz wpływu na płodność zachowawczego leczenia ciąży ectopowej, demonstrując dominujący udział w opracowaniu koncepcji badań, ich wykonaniu, analizie statystycznej oraz interpretacji uzyskanych wyników. W przypadku publikacji eksperymentalnej dotyczącej wczesnych markerów implantacji dr Wyroba brał udział w przygotowaniu oraz weryfikowaniu manuskryptu publikacji.

Na podstawie sporządzonej oceny stwierdzam, że przedstawiona przez lek. med. Jakuba Wyrobę praca doktorska spełnia wszelkie wymogi stawiane rozprawom doktorskim i wnoszę do Wysokiej Rady Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego o kontynuowanie przewodu na stopień naukowy doktora nauk medycznych.

2470446 | prof. dr hab. n. med. Robert Spaczyński
specjalista ginekolog - położnik
specjalista w endokrynologii
ginekologicznej i rozrodczości
endokrynolog

Robert Spaczyński